

čita tu knjigu, čovjek ne osjeća teret godina. Kao da se i samim tim pomlađuje.

Usput budi rečeno da kod nas, u Crkvi, i ta strana pastoralne teologije očekuje šire raščlanjivanje. Što se životna dob više penje, broj se staraca umnaža. Time se i problem zaoštruje. Kako mu pristupiti? Svakako mu treba pristupiti s više strana. Jednostranost bi bila jednaka nepotpunosti, neispravnosti.

Recimo, dakle, da treba *znati* ostarijeti. Da je potrebno govoriti kako stariji ljudi moraju fizički, psihički i sociološki održavati svoj stupanj vitaliteta. A tko će to izvesti u praksi? Svi su faktori društvenog života pozvani na to. Pozvani su i oni koji stare.

Prema tome, gerontologija mora voditi računa i o etičko-moralnoj dimenziji pitanja. Onaj koji kreće prema starosti, morao bi shvatiti kao svoju dužnost upozorenje što ga je izrekao Hilty: »Najvažnije duhovno sredstvo: u starosti ostati mlad, jest ovo: uvijek učiti nešto novo, interesirati se uopće za nešto, i stalno još nešto imati pred sobom.« Ako tome dodamo fizičku terapiju, možda to tzv. zlo starenja neće izgledati crno kakvim ga smatraju.

N. D.

DE HOMINE, Rim 1970. dva sveska, izdala Papinska akademija sv. Tome u Rimu.

Rimska akademija sv. Tome osnovana je godine 1879. Osnovao ju je Lav XIII. Nakana mu je bila omogućiti učenjacima da zajedničkim snagama promiču učenje djela sv. Tome. Dakako, predložen je komparativni studij: uspoređivanje nauke sv. Tome s naučavanjima drugih filozofa i teologa. Osobit joj je zadatak da ulazi u suvremene probleme u svjetlu nauke sv. Tome. To znači da i danas opstojе stručnjaci koji se posvećuju proučavanju bogatih izvora u djelima sv. Naučitelja.

Članovi Akademije često se sastaju. Akademija publicira i reviju *DOCTOR COMMUNIS*. Izdaje mnoge studije. Održava međunarodne kongrese. Tako je održan VII međunarodni tomišćki kongres u Rimu od 7. rujna 1970. do 12. istog mjeseca. Djela toga

kongresa objelodanjena su u dva sveska. U prvom, kraćem svesku, nalaze se predavanja plenarnih sjednica, uz neke iznimke. U drugom su svesku ostali radovi.

Kako i sam naslov govori, tema je kongresa bila: *O ČOVJEKU*, tj. gradivo za današnju antropologiju. Tražio se smisao čovjeka, njegova narav, porijeklo, sudbina, sastavni elementi, utjecaj socijalnih okolnosti. Radovi se nisu ograničili na naučavanje sv. Tome, nego, još više, Tomina se nauka primjenjivala na naše vrijeme, pa su se u njenom svjetlu nastojali riješiti problemi današnjice.

Radovi se kreću od podataka pozitivne antropologije, preko metafizičke, sociološke do teološke, i mistične problematike. Nije moguće prikazati ni jedan dio članka, jer svaki je za sebe studij ili putokaz za širi studij. Svi su radovi stručno napisani. Oba sveska obuhvaćaju zajedno oko 460 stranica, što ukazuje na bogatstvo sadržaja i zainteresiranost mislilaca iz cijeloga svijeta, ne samo kleričkih nego i svjetovnih osoba.

Koja je danas pogibeljna točka u razvoju antropološke misli? To je tendencija da se antropologija apsolutizira. Za kršćanina ne postoji antropologija za sebe kao konačna, vrhovna instancija u poznavanju misterija čovjeka. Postoji teološka antropologija, tj. kristologija, i teologija kao njene vrhovne instance. Možemo reći da za kršćanina postoji neka teandrijska antropologija, odnosno da je njezin predmet ne samo čovjek okrenut prema zemlji, vremenu i prostoru, nego čovjek okrenut i prema Apsolutnome, prema transcencijiji, jer »zatvoreni« je humanizam nepotpun.

J. K.

T. C. DE KRUIJF — G. N. VOLLEBREGT, *Spolnost i brak u Bibliji*, preveo A. Rebić, Biblioteka »Riječ« 8—9, KS Zagreb 1972.

Dva pisca, dva djela: *SPOLNOST U BIBLIJI* i *BRAK U BIBLIJI*, koje je prevodilac sretno spojio u jednu knjigu, uzajamno se popunjuju i obogaćuju. Obadvojica nastoje pružiti sažetu ali bogatu biblijsku poruku o spolnosti i braku, tako važnom području ljudskog života i života zajed-

nice posebno u vremenima sekularizacije i materijalizacije, kada vlada velika pomutnja upravo na tom životnom i važnom području ljudskog postojanja. Čovjek današnjice traži odgovor na ta tjeskobna pitanja i često posuže za knjigama koje govore o spolnosti i braku, a ima ih danas zaista neobično mnogo, ali ona ostavljaju u njegovoj duši tamu i tjeskobu i ne pružaju mu dragocjeno svjetlo istine i života.

DE KRUIJF kroz tri poglavlja svoje knjige: Stvarnost — Ideal — Teologija — uvodi nas postupno u tu zemaljsku stvarnost da dublje shvatimo ideal spolnosti i braka u misli Božjoj i najdublji smisao spolnosti i braka. Pisac nas najprije upoznaje sa stadijima kroz koje prolazi izraelski narod: nomadski život u pustinji, sjeđilački u zemlji kanaanskoj i konačno njegovo uklapanje u svjetsku kulturu helenizma. Izrael se susreće s raznim gledištima na spolnost i brak i s raznim shvaćanjima spolnog morala. Ipak Izrael posve drukčije vrednuje spolne čine i spolni moral od svih ostalih naroda Starog Istoka s kojima se susreće i među kojima živi. Taj spolni moral izvire iz njegove vjere u Boga živoga i pravoga koji ga je učinio svojim narodom i s njime sklopio savez. U svjetlu objavljene vjere i svog posebnom izabranja Izrael upoznaje i istinsko značenje spolnosti i braka. I spolnost je Božji dar i stoga nešto sveto, i bračna ljubav mora biti osobna ljubav koja nije »strasni ili romantični osjećaj, ni korist ili užitak nego obzir prema ljubljenoj osobi koja drugoga privlači svojom nutarnjom vrijednošću« i stvara tako istinske, prisne, čvrste međuosobne odnošaje. Puna objava dostojanstva i veličine spolnosti i braka ostvaruje se u Isusu Kristu, u njegovu životu koji je »savršeno biti za druge«. U trećem dijelu iznosi nam teologiju spasenja proroka Hošeje, Jeremije, Malahije, Deuteroizaije, Ezekiela i Pjesme nad pjesmama. Ljubav između Boga i Izraela prikazana je kao bračna i zaručnička ljubav. Jahve je vjerni zaručnik a Izrael je zaručnica koja se trga iz zagrljaja svojeg zaručnika i grli tuđe bogove. Ta teologija spasenja ujedno je i veliko obećanje i utješno proroštvo koje najavljuje nove zaruke Jahve s novim Izraelom koje će ostvariti Isus Krist zaručnik sa svojom zaručnicom Crkvom, novim Izraelom, novozavjetnim Božjim narodom.

G. N. VOLLEBREGT još nas više upoznaje s običajima, zakonima i vremenjskim uvjetovanostima u kojima živi Božji narod. Tu još jasnije vidimo divnu Božju pedagogiju kako se taj narod »tvrde šije« postepeno uzdiže i iznutra obnavlja da može shvatiti ljepotu i vječno obavezni sadržaj monogamijskog i nerazrješivog braka u proročkoj i mudrosnoj poruci Starog zavjeta, koja dolazi najjasnije do izražaja u izvještaju o raju zemaljskom pisca jahvista i u stvaranju u šest dana pisca svećenika i teologa.

Ideal jedinstva i nerazrješivosti braka koji je Bog Stvoritelj imao u svom naumu dok je stvarao čovjeka, proglašuje Isus Krist novozavjetnim zakonom koji sve obvezuje i koji vrijedi za sva vremena. Pisac nam iznosi kako prvokršćanska zajednica živi svoju tajnu braka i dragocjenu nauku apostola Pavla o braku i djevičanstvu u 1 Kor 7 i Ef 5. Brak i djevičanstvo dva su vida kršćanstva koja se ne mogu ostvariti u jednoj te istoj osobi, te ni jedan ni drugi ne može nestati u Kristovoj Crkvi.

Čitajući knjigu, naići ćemo možda na tekstove nejasne, nedorečene, možda na izgled i nesuvisle. Drugi dio kao da nema u vidu još koncilске dokumente o braku kao zajednici ljubavi. Pisci pretpostavljaju kao da je mnogo toga čitatelju već poznato. Sve to može otežčati čitanje. Ipak knjiga kao cjelina napisana je jasno, razumljivo i privlačno. Ona zaista unosi toliko svjetla u ovo područje ljudskog bivstvovanja i omogućuje nam da stvorimo ispravan sud, biblijski sud o tajni ljudske spolnosti i o tajni braka.

C. Tomić

MARIELE QUARTANA: Istina o porijeklu života, Odgovori našoj djeci, Samobor 1972, s talijanskog prevela Josipa Dimnjaković.

Nema mnogo vremena da se kod nas vodila javna debata o tome kako i djecu poučiti o seksualnim pitanjima. Osvrnuo sam se na to pitanje u formi dijaloga u reviji VERITAS 9/1972, str. 240—242. I evo, rekao bih: sretnom koincidencijom, dolazi mi u ruke ova knjžica.